

Høgskolen i Gjøviks notatserie, 2014 nr. 1

Veiledet praksis for sykepleierstudenter i kommunehelsetjenesten

Lars Erik Degvold og Torhild Dotseth

Utprøving av tiltak for økt samarbeid, samhandling og videreutvikling av veilederkompetanse. Et samarbeidsprosjekt mellom hjemmetjenester i Østre Toten kommune og Høgskolen i Gjøvik, Seksjon Sykepleie, i tråd med føringer i Meld. St. 13 (2011-2012) og St. meld. nr. 47 (2008-2009).

Høgskolen i Gjøvik
2014

INNHOOLD

BAKGRUNN.....	3
MÅLSETTING.....	4
Målgruppe	
HENSIKT OG PROBLEMSTILLING.....	5
PLANLEGGING.....	5
Organisering	
GJENNOMFØRING.....	5
Etiske overveielser	
Kritiske suksessfaktorer	
«Tilbake på skolen»	
Under praksis	
EVALUERING AV PROSJEKTET.....	7
VIDEREFØRING.....	8
REFERANSER.....	10

1.0 Bakgrunn

Det stilles stadig økende krav til praksisfeltet i forbindelse med utdanning av sykepleiere. I tillegg til dette krever endringer i helsevesenet at oppgaver og pasienter som tidligere ble behandlet i 2. linjetjenesten nå får sin behandling i 1. linjetjenesten, enten ved institusjon eller som hjemmebasert tjeneste.

Denne fordelingen av ansvar ble fra 01.01 2012 formalisert igjennom St. meld. Nr. 47 (2008-2009):

Samhandlingsreformen – Rett behandling – på rett sted – til rett tid.

En forskningsartikkel av Finnbakk et.al (2011) gjort blant nordiske ledere og politikere underbygger disse endringene.

The findings reveal a multifaceted scenario of optimal future care; older people will have significant, acute and complex needs but resources will be limited.

In the near future, medical treatment and nursing care for older people at advanced and specialised levels within primary health care will be needed. (Finnbakk et.al. 2011)

Kunnskapsdepartementet har signalisert at det må skje en dreining fra praksis i spesialisthelsetjenesten til økt praksis i primærhelsetjenesten for sykepleierutdanningen. Dette som et resultat av endringene i helsetjenestene de siste årene.

Meld. St.13 (2011-2012) Utdanning for velferd, samspill i praksis sier at sykepleierutdanningen ”stiller for detaljerte krav til praksis ved sengepost, mens dette gradvis har blitt mindre relevant og samtidig en belastning for praksisstedet på grunn av færre liggedøgn ved sykehusene”

Dette krever igjen at de sykepleierne i praksisfeltet, som er daglige veiledere for studentene i sykepleie, må få et større innblikk i hvordan utdanningen av sykepleiere blir gjennomført ved aktuell høgskole som praksisfeltet er tilknyttet.

I tillegg til de teoretiske kunnskapene rundt sykepleie, så har også kravene til de praktiske ferdighetene til studentene økt de siste årene, blant annet igjennom passeringstester før de kan komme ut i praksis.

Det er viktig at sykepleierne som har rollene som daglige veiledere også behersker disse ferdighetene.

Jfr. Helse- og omsorgstjenesteloven § 8-1 sier at ” Enhver kommune plikter til å medvirke til undervisning og praktisk opplæring av helsepersonell...” Igjennom dette har også kommunen et ansvar for at slik undervisning og praktisk opplæring skjer på en kvalitativ måte.

Meld. St. 13 fremhever blant annet utfordringen rundt praksis som en reell læringsarena for studentene innenfor disse utdanningene.

Spesielt fremhevet er de daglige veilederne sine roller. Regjeringen ved Kunnskapsdepartementet vurderer derfor å lovfeste en plikt for alle helse- og velferdstjenester til å stille til rådighet praksisplasser for elever og studenter og gi dem

veiledning innenfor nærmere avtalte rammer. Dette eksisterer i dag i spesialisthelsetjenesten, men det vurderes å lovfeste samme plikt i kommunal sektor, hvor dagens lovgivning kun pålegger kommunen til å medvirke til utdanning og opplæring slik tidligere vist i søknaden. Meld. St. 13 tar også for seg utfordringen studentene får i praksis og etter endt utdanning. Dette beskrives i mange forskningsartikler og i annen faglitteratur og omtales ofte som "realitetssjokket". (Orvik, 2011)

«Særavtale om praksis i kommunehelsetjenesten for studenter i sykepleierutdanningen fra HiG»

har krav til praksisstedet at de stiller med daglige veiledere i henhold til gjeldende planer og avtaler, og blant annet at veileder skal tilrettelegge relevante læringssituasjoner slik at studentene oppnår størst mulig læringsutbytte.

Det stilles også krav om at praksisstedet har kunnskap om utdanningens innhold og pedagogiske opplegg.

Det stilles krav til at praksisstedet skal legge til rette for at alle involverte yrkesgrupper med veilederoppgave skal kunne delta på veiledningssamlinger og kompetansehevende skoloring innen veiledning.

Samtidig ser faglederne i VO Hjemmetjenester ØTK at det er viktig at det utformes tiltak også i forkant av praksisperiodene, for å øke samarbeidet og å skape en felles forståelse mellom praksisfeltet og skolen.

Det ble i et møte 8. mars 2012 besluttet etter initiativ fra fagledergruppen i VO Hjemmetjenester Østre Toten kommune (heretter ØTK) samt invitasjon fra Høgskolen i Gjøvik (heretter HiG), om at deler av VO hjemmetjenester ØTK, da ved kommunens 4 bo- og servicesentre, skal prøve ut SVIP modellen (styrket veiledning i praksis) for praksisperioden våren 2012.

Dette er et viktig tiltak som kan støtte oppunder de daglige veilederne.

SVIP-modellen består av veiledning på to nivåer. Det ene er daglig veileders veiledning av sykepleierstudenten, og det andre er kontaktlærers veiledning av daglige veiledere. SVIP medfører at daglig veileder tar større ansvar for evaluering og tilbakemeldinger til studenten enn tidligere veiledningsmodeller der kontaktlærer har hatt hovedansvar for det.

Formelt ansvar for evaluering av bestått/ikke bestått tilligger høgskolen ved kontaktlærer, men SVIP-modellen medfører større delaktighet av daglig veileder i prosessen.

Møtene mellom daglig veileder og kontaktlærer skal sikre informasjonsflyt og gi rom for refleksjon over praksissituasjoner.

SVIP-modellen krever derfor at daglig veileder kjenner studieprogrammet generelt og praksisemnet spesielt mht. læringsutbytte, innhold og evalueringskriterier.

2.0 Målsetting

Styrke ØTK VO Hjemmetjenester som læringsarena for HiG igjennom økt samarbeid i forkant og under praksisperiode. Ønsker å gi studentene en kvalitativ god praksis. Dette vil igjen styrke fagkompetansen til ansatte i ØTK i daglig drift.

Målgruppe:

Førsteårs studenter våren 2013. 10 studenter fordelt på 4 BSS. Primært 10 veiledere fra 4 ulike bo- og servicesentere.

3.0 Hensikt/problemstilling

Hensikten bak prosjektet er å styrke kompetansen til daglige veiledere ved kommunens 4 bo- og servicesentre i første veiledet praksis, igjennom økt kunnskap i:

- Veiledning av studenter.
- Kunnskapsbasert praksis (Litteratursøk, vurdering av kilder, etc)
- Bruk av prosedyrer.

HiG vil igjennom prosjektet kunne være med å påvirke ØTK som læringsarena, samt få innsikt i kommunal drift.

4.0 Planlegging.

Organisering

Følgende organisering ble gjort i henholdt til prosjektsøknad med gitt myndighet:

Prosjekteier (virksomhetsleder Hjemmetjenester ØTK) / Styringsgruppe (ledergruppe VO Hjemmetjenester ØTK: Økonomi og personalansvar.

Skal orienteres om fremdrift og resultat av prosjektet. Kan endre og eventuelt avslutte prosjektet underveis i samarbeid med HiG.

Fag- og kompetanseutvikler ØTK: Bistå prosjektleder og prosjektgruppe ved behov.

Prosjektleder / Prosjektgruppe: Utarbeide tiltakene i samarbeid med HiG.

Skal skissere endringer underveis som besluttes av styringsgruppe.

Utarbeide sluttrapport.

Prosjektleder ble oppnevnt av prosjekteier.

En avdelingssykepleier, fire faglig enhetsledere, en representant fra HiG samt oppnevnt veileder fra HiG.

Referansegruppe (Fagledergruppe VO Hjemmetjenester ØTK): komme med faglige tilrådninger og erfaringer i forkant, under og i etterkant av prosjektet.

Det ble gjennomført totalt tre prosjektgruppemøter i forkant og underveis i prosjektet.

Prosjektgruppa kom da med bestillinger ut i fra fire undervisningsdager ved HiG.

Representantene fra HiG tok da med seg skisser for dagene tilbake til HiG, og avtalte med tilgjengelige ressurspersoner.

5.0 Gjennomføring

Etiske overveielser

Studenter

Har lite innvirkning på gjennomføring og krav til praksisperioden.

I og med at prosjektet gjaldt førsteårs-studenter, har de ikke noe sammenligningsgrunnlag fra andre praksissteder.

Daglig veiledere

Det varierer mellom praksisstedene med tanke på antall sykepleiere som kan være daglige veiledere.

Det har over tid ført til slitasje på enkelte sykepleiere som muligens ikke ville være veiledere i praksisperioden.

Tilstrebe frivillig deltakelse.

Avklares med arbeidsgiver på forhånd om dette kan pålegges.

Kritiske suksessfaktorer

På forhånd hadde prosjektgruppa funnet noen faktorer som måtte tas hensyn til:

Ansatte måtte frigis tid til prosjektet.

Ansatte ville kanskje ikke prioritere kompetansehevende tiltak på sin fritid.

Følgende tiltak ble iverksatt for å forhindre, eller rette opp evt. uheldige faktorer som kunne forsinke/forringe prosjektet:

Hyppig samarbeid, kommunikasjon og informasjonsutveksling mellom avdelingsledere for tjenesten, og mellom ledergruppa og prosjektgruppa med leder.

Viktig at prosjektet var forankret i ledergruppa.

Romslighet, være enige om felles retningslinjer og tilrettelegging for daglige veiledere.

Samarbeid på tvers av avdelinger.

Oppmuntre daglige veiledere til å forberede seg til kursdagene på HIG

”Tilbake på skolen”

Det ble avtalt totalt 4 dager som daglig veilederene skulle møte på HIG for undervisning i forkant av praksisperiode.

Første og siste dag var det avtalt gruppeintervju (fokusintervju) med daglige veiledere om henholdsvis forventninger og erfaringer med studiedagene.

I tillegg ble det gjort et fokusintervju med daglige veiledere etter avsluttet praksis

Temaer de 4 dagene:

-Simulering med scenarioer i øvingsenhet.

Hensikt: Simulering i praksis. Bli trygge i akutsituasjoner.

-Gjennomgang av studieplan for undervisning i forkant av praksisperiode.

Hensikt: viktig at de daglige veilederene får god informasjon og får reflektert sammen med lærere fra HIG om hva som kan forventes/ikke forventes av studentene.

-Pedagogikk/veiledningsmetoder

Om veiledning, oppgaver, utfordringer og tilnærminger. Hvordan skape struktur i veiledning av sykepleiestudenter i praksis?

Hensikt: lett innføring i metodikk for veiledning og ulike tilnærminger til situasjoner.

-Kunnskapsbasert praksis

Gjennomgang av elementer i kunnskapsbasert praksis. Innføring i artikkelgransking.

Hensikt: Innføring i kunnskapsbasert praksis og hvordan man skal benytte seg av dette.
Lære å søke i databaser i samarbeid med biblioteket ved HIG.
Benytte «Jobb kunnskapsbasert! En arbeidsbok» som fagbok.
Daglig veileder skulle gjennomføre oppgaver i boka før undervisning på HIG.

Under praksis

Like etter at studentene hadde startet i praksis i ØTK, hadde de en halv dag avsatt til opplæring i Profil som er programmet der alle elektroniske journalnedtegnelser gjøres. SVIP som veiledningsmodell ble benyttet på lik linje som våren 2012 med samlinger for daglige veiledere.

I ettertid viste det seg at det tok lang tid for 2 av studentene før de fikk tilgang til sikker sone. Det er leder på det enkelte bo-og servicesenteret som skal sørge for at studentene får tilganger i god tid, slik at de fra starten kan logge seg inn og dokumentere i journalsystemet. Den som hadde ansvaret for opplæringen ga tilbakemelding på at utbyttet kunne vært større hvis opplæringen hadde kommet litt senere f.eks etter 14 dager i praksis.

6.0 Evaluering

Det ble utført 3 gruppeintervjuer med daglige veiledere av HIG- representanten i prosjektgruppa, og oppnevnt veileder på HIG.

Det ble gjort lydopptak som i ettertid viste seg å være av dårlig kvalitet.

Notater fra uttalelser og meninger som ble uttrykt i intervjuene er derfor grunnlaget for evalueringen.

Temaer i intervju med spørsmål om hvilken betydning prosjektet har hatt for kompetanseheving og økte ferdigheter innen studentveiledning:

- Kurset (prosjektet) har gitt nyttig kunnskap om studieprogrammet Bachelor sykepleie, med vekt på emner og innhold/krav/eksamener i 1. studieår, før oppstart første praksisperiode i sykehjem.
- Bedre forberedt på veiledningsoppgaven i forhold til å nå ha kunnskap om/innsikt i studentenes faglige ståsted før praksisperioden
- 'Kjent på kroppen' hvordan det er å være ny og ukjent i en læringssituasjon, spesielt nyttig i forhold til å ha erfart/gjennomført simulering som er mye brukt som læringsmetodikk for studenter i skolesammenheng
- Godt og nyttig med erfarings- og kunnskapsdeling i gruppa i forbindelse med kurs dagene
- Prosjektet styrker kunnskapsdeling internt i organisasjonen ved at en blir kjent med hverandre
- Deltagere fra ulike arbeidsplasser i kommunen blir bedre / godt kjent – forenkler og bedrer kontakt videre i alle sammenhenger (nevnes planmøter, sykepleiemøter, refleksjonstid).

Av tiltak i prosjektgjennomføringen / innhold i kurs dagene trekkes fram:

- 1) simulering i HiGs klinikklaboratorium og
- 2) undervisning om veiledning som metode som svært positive innslag med stort læringsutbytte.

Positiv omtale også av undervisning om kunnskapsbasert praksis, men av mindre betydning for den kompetanseheving prosjektdeltagere beskriver at de har oppnådd. 'Mini' kurs innen litteratur/kildesøk (i HiGs bibliotek og PC lab), i relevante databaser for sykepleie, vurderes til lite nyttig, og med for høyt nivå for deltagere som ikke hadde kjennskap til søking på denne måten eller egen erfaring på forhånd.

Alt var nytt, og deltagere erfarte at de ikke greide 'å henge med'.

Beskrives som lite relevant tema i direkte studentveiledning i praksis.

Egen erfaring fra simulering ift relevante scenarier for arbeidssituasjonen til daglig + 'om veiledning som metode' / veiledningspedagogikk blir vurdert utelukkende positivt, og som emner deltagere ønsker mer av!

Læringsutbyttet i forhold til disse to innholdselementene i prosjektgjennomføringen beskrives som å ha hatt stor betydning for utvikling av økt veilederkompetanse, gjennom blant annet opplevelse av større empati og forståelse for studenters lærings situasjoner og veiledningsbehov i ukjente situasjoner på stadig nye praksissteder.

Også vektlagt betydningen av å ha lært om behovet for strukturering av studentveiledning i praksis, og om ulike verktøy/teoretiske modeller i veiledning som kan brukes i veiledning av sykepleiestudenter.

Generelt positiv evaluering av prosjektgjennomføringen og innholdet i kurs dagene, med unntak av timene database søk + at noen få deltagere også setter spørsmålsteget ved nytteverdien av teoretisk gjennomgang av begrepet 'kunnskapsbasert praksis'.

«Simulering og veiledningspedagogikk er vinnere»

7,0 Videreføring

På bakgrunn av gode erfaringer med dette prosjektet, har Østre Toten søkt om og fått innvilget penger til et nytt prosjekt i 2014 som heter

«Simulering i praksis»-et samarbeidsprosjekt mellom Østre Toten kommune og Høgskolen i Gjøvik, avd. for helse, omsorg og sykepleie.

Etter at Østre Toten kommune nå har endret på organisasjonsstrukturen, er det ønskelig fra HIG at Østre Toten sykehjem også inkluderes i prosjektet. Prosjektgruppa utvides derfor med en ansatt fra sykehjemmet.

Hovedmålet med prosjektet er å styrke Østre Toten kommune som læringsarena for sykepleierstudenter gjennom et samarbeid om bruk av simulering som læringsmetode, både i praksis i kommunehelsetjenesten og på HIG.

Det er innkjøpt «øvingsdukke», og to sykepleiere fra Balke BSS har vært på fasilitatorkurs på HIG.

Simulering skal benyttes på praksisstedet med daglig veiledere og fasilitatorer ansatt i kommunen som veiledere.

Målet er å øke daglig veileders kompetanse- og veiledningskapasitet i forhold til halvakutte og akutte pasientsituasjoner i pleie og omsorgssituasjoner i kommunen. I tillegg vil disse scenariene gi rom for tid til refleksjon over egne reaksjoner og utførelse av handlinger.

Med kortere liggetid på sykehus, samhandlingsreformen osv. er det økning i antall og komplekse situasjoner som må håndteres på en god og forsvarlig måte i kommunehelsetjenesten.

Begge prosjektene kommer arbeidsgiver til gode i form av økt kompetanse på alle praksisstedene.

7.0 Referanser

Finnbakk E., Skovdahl K., Støre Blix E. og Fagerstrøm L. (2012) Top-level managers` and politicians` worries about future care for older people with complex and acute illnesses-a Nordic study. *International Journal of Older People Nursing* 7, 163-172

Orvik, A (2011) *Organisatorisk kompetanse- i sykepleie og helsefaglig samarbeid*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

St. meld.nr 47(2008-2009) *Samhandlingsreformen-Rett behandling- på rett sted-til rett tid*. Det Kongelige Helse –og Omsorgsdepartement

St. meld. 13(2011-2012) *Utdanning for velferd, samspill i praksis*. Det Kongelige kunnskapsdepartement.

Særavtale om praksis i kommunehelsetjenesten for studenter i sykepleierutdanning fra HIG mellom HIG og Østre Toten Kommune.

Samarbeidsprosjekt Østre Toten kommune og Høgskolen i Gjøvik Sykepleie
 Samarbeid for videreutvikling av veilederkompetanse og styrking av Østre Toten kommune som læringsarena for sykepleierstudenter i praksisstudier i kommunehelsefjefenesten

1. Samling Mandag 04.02.13 Kl. 08.30-09.30 Gruppeintervju Ingrid Landgraft Østli og Bente Thyli. D 103 Oppmøte i resepsjonen H-bygget	2. Samling Torsdag 21.02.13 Kl. 09.00-12.00 Emnebeskrivelser 1. Studieenhet Gjennomgang/orientering fagplan; om ulike emner i 1 studieenhet BA sykepleie ved emneansvarlige lærere. Møterom 3. etasje G-bygg. Oppmøte i resepsjonen H-bygget	3. Samling Torsdag 21.03.13 Kl. 09.00-15.00 Kunnskapsbasert praksis. Ingrid Landgraft Østli, førsteamanuensis HiG, seksjon Sykepleie. Gjennomgang av elementer i kunnskapsbasert praksis. Innføring i artikkelgranskning. Klasserom H bygg. Møt i resepsjonen. Basislitteratur/arbeidsbok i kurset: Nordvedt, M.W., Jantvedt, G., Graverholt, B., Nordheim, L.V., Reinart, L.M (2012) Jobb kunnskapsbasert! Akribe AS.	4. Samling Torsdag 04.04.13 Kl. 08.30-09.30 Gruppeintervju. Ingrid Landgraft Østli og Bente Thyli. Oppmøte i Resepsjonen H bygg. Kl.09.00-12.30 Om veiledning; oppgaver, utfordringer og tilnærminger. Hvordan skape struktur i veiledningen av sykepleierstudenter i praksis? Klasserom H bygg. Kl. 13.30-15.00 Møte mellom studenter fra 12HBSPLH og prosjektdeltagere/daglige veiledere i Østre Toten før oppstart VPS vår 2013.